

Zelenka, Miloš

Literatura a kultura v středoevropských, slovansko-neslovanských souvislostech

Slavica litteraria. 2010, vol. 13, iss. 1-2, pp. 147-148

ISBN 978-80-210-5357-1

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/103940>

Access Date: 05. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

řila o cyrilometodějské misi v souvislosti s národní a křesťanskou identitou. Vladyka Cyril Vasil' přednášel o Mukačevské eparchii jako o první organizační struktuře řeckých katolíků v severovýchodních Uhrách a Ján Doruľa o vývoji slovenské identity a spojil zde slovenské jazykové diskuse s širšími otázkami.

Z dalších vystoupení zmiňme alespoň referáty o díle Joannikije Baziloviče Výklad svatě liturgie, jehož vydání tu bylo slavnostně prezentováno (editoři Svorad Zavarský a Peter Žeňuch, Bratislava – Roma 2009, s italským a slovenským úvodem). Z dalších referátů musíme zmínit samu prezentaci této knihy (lat. *Explicatio sacrae liturgiae*, jejímž promotory byli vladyka Cyril Vasil' a Daniel Škoviera), dále Andreje Škovieri (*Slovenské služby sv. Naumovi Ochridskému*), Pavla Šímy (*Variabilita výrazových a významových prostriedkov v rukopisoch 16. storočia na Slovensku*), Šimona Marinčáka (*Problematika byzantskej hudby na Slovensku v dobe od konca Veľkomoravskej ríše po kolonizáciu na Valašskom práve, 10.–14. storočie*), Petra Zubka (*Cyrilo-metodský kult v Košickej a Spišskej diecéze v cirkevno-liturgickom kontexte 19. storočia*), Waleriana Bugela (*Cyrilo-metodské dedičstvo – výzva pre európsku integráciu i tradície?*), autora této zprávy (*Вечность и язык в русской литеатуре*), Desislavy M. Atanasovové (*Moravská mise a slovenská historická*

věda XVIII. století), vystoupení o Svatoplukovi, byzantských světcích, cyrilometodějských slavnostech v Nitře.

Jak doložily některé referáty, zůstává tu určitě úskalí upřílišněné modernizace v relaci jazyka, literární tradice a národní identity nebo teleologického výkladu utváření kompaktního spisovného jazyka u například v otázce etnického původu obou věrozvěstů.

Konference měla jak významnou národní a náboženskou, tak obecně evropskou dimenzi, i když řada názorů byla diskutabilních a účastníci toho využili k temperamentní výměně názorů. Cyrilometodějská tradice je na Slovensku páteří národní identity – to je zejména patrné ve vztahu k svatoštěpánské koruně z diachronního hlediska – ostatně Velká Morava tu má mnohem větší význam než v Čechách a na Moravě, což se může zvláště Moravanům zdát paradoxní, ale má to své příčiny v průběhu národního obrození a jeho hegemonů, resp. již v dávné minulosti překrytím tradice Velké Moravy tradicí přemyslovských Čech, i když se spoje mezi nimi zásluhou archeologů dnes zase posilují. Konference znovu ukázala to, co jinde je jen předmětem vědy a piety, jako aktuální pro žhavou současnost. Sborník z konference vydá partnerské pracoviště Bulharské akademie věd.

Ivo Pospíšil

LITERATURA A KULTURA V STŘEDOEVROPSKÝCH, SLOVANSKO-NESLOVANSKÝCH SOUVISLOSTECH

Často se zapomíná na slovansko-neslovanský charakter střední Evropy, zejména na její ugrofinskou složku, která dotvářela multietnický a interkulturní ráz tohoto regionu. Např. pro české obrození v čele s J. Dobrovským a J. Jungmannem maďarské národní obrození bylo i přes svou jazykovou výlučnost modelem příkladem v ideologické argumentaci s německými intelektuály. Zatímco rakousko-uherské vyrovnání v roce 1867 pozdvihlo Maďary na úkor jiných etnik na státoprávní národ, rozpad habsburské monarchie a Trianon změnilo politickou mapu střední Evropy a do maďarského povědomí vnesl pocity historické křivdy. Právě intenzita „vzájemného dotýkání“, metonymický způsob komunika-

ce národů a jejich menšinových kultur vedl k specifickému prolnutí a konfliktům uměleckých tradic a poetik, ke konstituování vzájemnostních i nevzájemnostních procesů, které se formovaly po staletí a které nevymizely ani se vstupem středoevropských států do Evropské unie.

Právě složitým proměňám a transformaci, genezi a podmínkám fungování jednotlivých koncepcí střední Evropy, především z pohledu česko-slovansko-maďarských kulturních styků byl věnován jednodenní workshop *Česko-slovansko-maďarské vztahy a souvislosti* uspořádaný 3. 11. 2009 Centrem filologicko-areálových studií Ústavu slavistiky na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

Zhruba necelé dvě desítky lingvistů, historiků a literárních vědců z České republiky, Maďarska a Slovenska se zabývaly středoevropským meziliterárním areálem v vymezením maďarského kulturního přínosu často chápaného jako „zprostředkovatelská mise“ mezi Slovany a Germány. V tomto duchu se neslo úvodní slovo prof. I. Pospíšila, jemuž patří hlavní zásluha na organizaci vědeckého semináře, který se konal pod záštitou slavistického pracoviště, které vede. Spojení slavistiky a hungaristiky není náhodné: posledně jmenovaný vědecký obor se v meziválečném Československu totiž pěstoval v rámci slavistického bádání, a proto na tuto tradici vědomě navázal nově založený Kabinet hungaroslavistických studií zřízený na základě iniciativy I. Pospíšila.

Jednotlivé referáty se zabývaly zejména teoretickými otázkami jako translologie, metodologie vztahů a recepční komparatistika, např. na pojetí překladu jako reinterpretace originálu se soustředil K. Benyovszky, na problematiku tzv. zapomenutých spisovatelů a jejich podílu na utváření kánonu v maďarské literatuře 20. století se zaměřila M. Balogh. O maďarském překladu J. Mukařovského a ohlasu českého strukturalismu v maďarském literárněvědném diskursu informoval referát M. Bekeho, jednoho z překladatelů vědecké antologie. K metodologicky nejzajímavějším patřil referát I. Pospíšila, který téma středoevropského areálu analyzoval z pohledu historicity a nacionality. Literárněhistorické příspěvky většinou mapovaly recepci maďarské prózy a poezie v slovenské kultuře (J. Görözdi, G. Magová) či naopak české moderní litera-

tury v Maďarsku (L. Kováč). Pozornost vzbudil především referát T. Žilky o hungarikách v současné slovenské próze, zejména u L. Balleka, S. Táleho a P. Rankova. Neméně podnětným bylo i vystoupení R. Pražáka shrnující česko-maďarské vztahy v době národního obrození na přelomu 18. a 19. století. Rozporuplná osobnost slovenského jazykovědce S. Czambla, který působil jako maďarský vládní úředník, zaujala M. Pilleckého a A. Zelenkovou, kteří z nejrůznějších úhlů hodnotili jazykové a kulturněpolitické souvislosti spojené s recepcí Czamblova lingvistického díla kriticky přijímaného především v českém prostředí. Hungaroslavikologii jako disciplínu studující slovensko-uherské vztahy z pohledu sémantiky a terminologie představil I. Käfer, zatímco P. Káša se soustředil na reflexi česko-slovensko-maďarských vztahů v politické a literární publicistice J. M. Hurbana.

Workshop potvrdil potřebnost konfrontačního a komparativního přístupu k vzájemnostním i nevzájemnostním procesům středoevropského meziliterárního areálu, který francouzský historik maďarského původu F. Fejtő nostalgicky označil za „symbol ztracené příležitosti“. Sympatická byla zejména skutečnost, že badatelé nesetrali v okruzích úzce národního vidění kulturní reality a že se pokusili chápat česko-slovensko-maďarské styky jako křížovku nejrůznějších myšlenkových a uměleckých vlivů a proudů zaplněných nejen slovensko-germánským, ale i ugrofinským etnosem.

Miloš Zelenka

MALÁ KONFERENCE K PAMÁTCE DRAHOMÍRA ŠAJTARA (1922–2009)

Dne 1. června 2010 se na Filozofické fakultě v Brně konala jednodenní konference *Drahomír Šajtar, aneb Význámí stylu*, věnovaná památce bohemisty, romanisty a rusisty PhDr. Drahomíra Šajtara, CSc., docenta Masarykovo univerzity, autora řady pozoruhodných knih a edic, který zemřel 4. dubna 2009 v Ostravě ve věku nedožitých 87 let. Docent Šajtar se narodil se 17. června 1922 v Záblatí u Bohumína. Jeho život byl nelehký: již jeho studia, která po odstranění jeho učitele na Univerzitě Karlově Václava Černého musel ukon-

čit v Olomouci u prof. Oldřicha Králíka, o tom průkazně svědčí, stejně jako jeho nedobrovolný odchod z oboru po roce 1970. Překonávání protivenství a nástrah bývá ostatně v českém prostředí osudem těch nejlepších. Drahomír Šajtar napsal řadu knih a studií (raná knížka *Zlomená gesta* o protektorátní poezii je z roku 1946, pak především bezručovské práce, mj. *Prameny Petřských písní*, 1954; *Pět studií ve znamení Petra Bezruče*, 1958; poté mj. knihy o Bohumíru Četynovi, Zdeňku Bárově, Janu Strakošovi a Tereze Dubrovské; kniha *Hledá-*